

Kvinner i politikken

Studiehefte utarbeidet av Senterkvinnene og Senterpartiets Studieforbund

Forord

«Vi är många, vi är hälften av alle människor i stan, Av alla här i landet, vi är många, vi är hälften: Ja, hälften av alla som finns - är kvinns»
(Vi är många! Tekst: Wava Stürmer)

Kvinner utgjør halvparten av jordas befolkning. Allikevel eier kvinnene mindre enn menn, tjener mindre penger, og deltar mindre enn menn i beslutningsprosesser. Norge er helt i verdenstoppen når det gjelder likestilling mellom kvinner og menn. Samtidig har norske kvinner gjennomgående færre lederposisjoner, lavere inntekter og formue, dårligere pensjonsrettigheter og mindre frihet i jobben enn norske menn.

Siden halvparten av innbyggerne i norske kommuner er kvinner, burde en like stor andel vært representert i lokalpolitikken. Politiske vedtak angår begge kjønn i akkurat like stor grad. Etter mer enn hundre år etter at de første kvinnene ble valgt inn i norske kommunestyre, har mindre enn 1/3 av norske kommuner en kvinnelig ordfører, og kvinneandelen i kommunestyrene er under 40%. Senterpartiet har et godt fokus på kjønnsbalanse, noe som blant annet er nedfelt i vedtekter og retningslinjer for nominasjon. Allikevel trenger vi flere kvinner som vil og kan engasjere seg i Senterpartiets politikk.

Med studieheftet *Kvinner i politikken* vil Senterkvinnene og Senterpartiets Studieforbund rette fokus mot rekruttering av kvinner som medlemmer, tillitsvalgte og folkevalgte. Vi vil også oppfordre fylkeslag og lokallag til å engasjere seg i dette arbeidet, i god Senterpartitradisjon. Lykke til med arbeidet!

www.Senterpartiskolen.no

© Senterpartiets Studieforbund 2018

Tekst: Eline Stokstad Oserud, generalsekretær i Senterkvinnene og Kristin Madsen, generalsekretær i Senterpartiets Studieforbund

Forsidebildet er fra landsmøte i Senterpartiet. Foto: Senterpartiet.

Innhold

Tips til hvordan studieheftet kan brukes	side 4
Kap. 1 Kvinner i politikken: Bakgrunn, fakta og utvikling	
Et raskt historisk tilbakeblikk	side 5
Lover om likestilling og forbud mot diskriminering	side 6
Hva sier Senterpartiets vedtekter om kjønnsbalanse?	side 8
Spørsmål til diskusjon	side 10
Lenker og lesetips	side 10
Kap.2 Verving og medlemspleie i et kvinneperspektiv	side 11
Medlemmene i Senterpartiet	side 11
Hvordan få med flere kvinner?	side 12
Spørsmål til diskusjon	side 14
Lenker og lesetips	side 15
Kap. 3 Politikk, makt og likestilling	side 15
Kvinner og menn i politikken	side 15
Makt og innflytelse i lokalpolitikken - et kvinneperspektiv	side 18
Virker «mainstreamingen» i likestillingspolitikken mot sin hensikt?	side 20
Har kjønn betydning for rollen som tillitsvalgt/folkevalgt?	side 21
Senterpartiets etiske retningslinjer	side 23
Spørsmål til diskusjon	side 24
Lenker og lesetips	side 25
Kap. 4 Tillegg	side 25
Senterkvinnenes politiske plattform	side 25
10 punkter om å være folkevalgt i Senterpartiet	side 31

Tips til hvordan studieheftet kan brukes

Om studieheftet

Dette studieheftet tar opp flere temaer knyttet til kvinner i politikken. Kap. 1 gir en kort oversikt over utviklingen av kvinners deltagelse i politikken fra tidlig 1900-tall og fram til i dag. Lover, regler om kjønnsbalanse og Senterpartiets vedtekter berøres også i dette kapittelet. Kap. 2 tar opp verving og medlemspleie. Her finner vi forskningsbaserte fakta om kvinners deltagelse i lokalpolitikken, og vi ser nærmere på hvordan vi kan rekruttere kvinner både som medlemmer, tillitsvalgte og folkevalgte i Senterpartiet. Kap. 3 handler om makt, innflytelse og politikk. Her belyses spørsmålstillinger knyttet til likestillingspolitikk, betydningen av kjønn i rollen som folkevalgt, makt og innflytelse. I dette kapittelet er det også en gjennomgang av Senterpartiets retningslinjer. Heftet kan gjerne deles inn i tre samlinger basert på spørsmålene som er laget til hvert kapittel. Det er også lagt inn en del lenker og lesetips, som vi anbefaler å bruke. Studieplan ligger på www.senterpartiskolen.no Vi ber om at alle sender inn evaluering av studieheftet/studieopplegget så snart dette er gjennomført. Lenke til evalueringen ligger her <https://no.surveymonkey.com/r/7PPTGBH> Alle innspill mottas med takk!

Studieopplegget er fleksibelt, men for godkjenning og rett til statsstøtte kreves det **minimum åtte hele klokketimer tilsammen**, inkludert pauser. (Hvis dere f.eks. begynner kl. 18 og slutter kl. 21 regnes dette som tre studietimer, selv om dere har en innlagt kaffepause underveis.) Det er dessuten krav til minst to deltagere, som er tilstede minst 75% av tiden. **Arbeidsformer** kan variere, men studieheftet legger opp til bruk av studieringmetodikk. Derfor er det lagt inn mange spørsmål til refleksjon og diskusjon. Oppgaven til kurslederen er å legge til rette for god dialog, og sørge for at alle deltar aktivt. Studieopplegget kan gjerne kombineres med innledninger. Det er tillatt å gjennomføre en liten del av studieopplegget elektronisk, ved bruk av telefon, Skype etc. Alle deltagerne må da være tilstede samtidig. **Innmelding av kurs i Senterpartiskolen:** For at vi skal få registrert studieaktivitet og studietimer, er det viktig at kurset meldes inn i Senterpartiskolen. Dette gjøres via nettsiden, se: www.senterpartiskolen/innmelding Studieplanen *Kvinner i politikken* **ligger her:** www.senterpartiskolen.no/studieplaner Se gjennom studieplanen før dere går i gang. Alle som gjennomfører studieopplegget (dvs. er til stede på minst 75 % av tiden) får kursbevis. Kursbeviset kan bestilles fra Senterpartiskolen. *Gi beskjed til Elise Fylling efy@sp.no hvis det er ønskelig at kursbeviset sendes direkte til hver enkelt deltager på e-post.* **Spørsmål?** Se www.senterpartiskolen.no eller ta kontakt med Senterpartiets Studieforbund på tel 23 69 01 00. **Viktig:** Studielederen i lokallaget har ansvar for å føre frammøteliste og sende inn denne på e-post til studiesekretær på efy@sp.no, eller som brev til SpS, Grensen 9b 0159 OSLO snarest mulig etter at studieopplegget er gjennomført. Husk at innsendt frammøteliste også gir penger til lokallaget/fylkeslaget/lokal arrangør.

Kapittel 1: Kvinner i politikken: Bakgrunn, fakta og utvikling

Et raskt historisk tilbakeblikk

I 1913 fikk kvinner i Norge alminnelig stemmerett. Dette hadde kvinnebevegelsen kjempet for siden 1880-årene, og Norge ble et første landene i verden som innførte alminnelig stemmerett for kvinner. Noen kvinner fikk imidlertid en begrenset kommunal stemmerett allerede i 1901, basert på at enten hun eller ektefellen betalte skatt over en viss sum. Disse reglene gjaldt for kommunevalgene i 1901, 1904 og 1907. Stemmeretten ga også kvinner rett til å bli valgt til kommunestyret.

Martha Steen Tynæs fra Arbeiderpartiet var en av de første kvinnene som ble valgt til kommunestyrerepresentant. I 1901 ble hun valgt inn i Oslo bystyre, hvor hun satt i en årrekke. 1907 fikk kvinner en begrenset stemmerett også ved stortingsvalg, og Anna Rogstad fra Frisinnede Venstre ble landets første kvinnelige vararepresentant til Stortinget i 1911. Det skulle allikevel gå 10 år før Norge fikk sin første kvinnelige stortingsrepresentant, da Karen Platou fra Høire ble valgt inn på Stortinget i 1922. (Kilde: [Stemmerett for kvinner i Norge. Store Norske Leksikon](#))

I 1910 fikk kvinner stemmerett i kommunevalg på lik linje med menn, men først i 1987 ble valgdeltakelsen blant menn og kvinner lik. Selv om kvinneandelen i folkevalgte forsamlinger har økt kraftig de siste tiårene, er kvinnene fortsatt underrepresentert i politikken. I 1975 var det 15,4% kvinner i kommunestyrene, i 1995 var prosenten økt til 32,7 og i 1999 var tallet 34,3%. Etter dette har veksten flatet ut. Først ved valget i 2015 kom kvinneandelen i kommunestyrene opp i 39%. Ved stortingsvalget 2017 ble det valgt inn 40 % kvinner på Stortinget. Dette er den høyeste kvinneandelen som er valgt inn på Stortinget noensinne. I Senterpartiet har andelen kvinnelige listekandidater ligget på ca. 40% de siste tre kommunestyrevalgene. Denne andelen har vært relativt stabil, med en liten økning i 2015.

Karen Grønn-Hagen (1903-1982) fra Hedmark, var Senterpartiets første kvinnelige stortingsrepresentant. Hun var også den første kvinnelige statsråden i en borgerlig regjering, og landets fjerde kvinnelige statsråd.

«For Karen Grønn-Hagen var politisk deltagelse en samfunnsplikt – for begge kjønn. Hun arbeidet hele sitt voksne liv for å skape anerkjennelsen for det syn at både ansvar og arbeid må bli likelig fordelt mellom de to kjønn.» ([«Fire flotte damer – kvinnelige statsråder 1945 -1963»](#)). [Artikkel av Ingunn Norderval, Nytt om Kvinneforskning 1/93, Norges Forskningsråd.](#)

Utviklingen i kvinners representasjon i kommunestyrene kan oppsummeres slik; fra 1945 til 1963-valget var det en stagnasjon, med en relativt kraftig økning fra 1967 til og med 1987-valget. Fra 1991 til og med 2015 var en moderat til svak økning.

Mye har altså skjedd i det drøye hundreåret som har gått siden kvinnene fikk stemmerett i Norge. Samtidig er det grunn til fortsatt arbeid, og det er grunn til å være utålmodig. Det går sakte framover, og det er fremdeles et stykke igjen til det likestilte samfunnet. Som en kuriositet må vi jo fortsatt være innført i **manntallet** i den kommunen hvor vi er registrert i folkeregisteret. Ordet «manntall» henger igjen i språket selv hundre år etter innføring av alminnelig stemmerett for kvinner. Hvorfor kan det ikke kalles «Offentlig stemmeregister», eller noe annet kjønnsnøytralt? Det heter for eksempel ikke lenger «Riksmeklingsmann», men «Riksmekler». De aller fleste styrer har «leder» og ikke «formann», og «ombudsmann» er byttet ut med «ombud». Bagateller kanskje, men ord er språk, og språk er som makt – ikke minst i politikken.

Lov om likestilling og forbud mot diskriminering

[Lov om likestilling og forbud mot kjønnsdiskriminering](#), §28 regulerer kjønnsbalanse i offentlige utvalg. Når et offentlig organ oppnevner eller velger utvalg, styrer, råd, nemnder, delegasjoner med videre, skal begge kjønn være representert på følgende måte:

- a. Har utvalget to eller tre medlemmer, skal begge kjønn være representert.
- b. Har utvalget fire eller fem medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst to.
- c. Har utvalget seks til åtte medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst tre.
- d. Har utvalget ni medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst fire.
- e. Har utvalget flere medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst 40 pst.

Første ledd gjelder også ved oppnevning og valg av varamedlemmer. Departementet kan gi dispensasjon fra kravet om kjønnsbalanse dersom det ikke har latt seg gjøre å finne et tilstrekkelig antall kvalifiserte medlemmer av begge kjønn. Første ledd gjelder ikke for utvalg mv. som etter lov bare skal ha medlemmer fra direkte valgte forsamlinger. For utvalg mv. valgt av folkevalgte organer i kommuner og fylkeskommuner, gjelder bestemmelsene i kommuneloven.

[Kommunelovens § 36](#), pkt 2 Forholdsvalg – listeforslag sier følgende om forholdsvalg og kjønnsbalanse: «Skal det velges to eller tre medlemmer, skal hvert kjønn være representert på den enkelte liste. Skal det velges fire eller fem medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst to. Skal det velges seks til åtte medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst tre. Skal det velges ni medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst fire, og skal det velges flere medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent. Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare består av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal disse reglene følges så langt det er mulig. Når det gjelder representasjon av begge kjønn i styret i selskaper som er eid av kommuner og fylkeskommuner i fellesskap, vises til kapittel 12 A.»

Kommunelovens § 37 regulerer hvordan valgoppgjøret fordeler medlemsplassene på listene i forhold til det antall stemmesedler hver liste har fått, ved bruk av delingstall. § 37, pkt 3: «Viser det seg at et kjønn etter denne fremgangsmåte vil bli representert med færre medlemmer fra en liste enn det som følger av kravene i § 36 nr. 2, rykker kandidater fra det underrepresenterte kjønn så langt mulig opp på listen i det omfang som er nødvendig for å oppnå slik balanse.»

Lovkravene i §36 og §37 er ikke absolutte, fordi lovteksten sier at reglene skal følges *så langt det er mulig*. Kjønnsbalanse i for eksempel et formannskap er strengt tatt i konflikt med loven. Samtidig er det kommunene selv som vurderer om lovkravet kan oppfylles, noe fylkesmannen også godkjenner i [denne saken fra Østre Toten kommune. Her er 5 av 7 medlemmer nemlig kvinner \(NRK 28.09.2017\)](#)

Hva sier Senterpartiet sine vedtekter om kjønnsbalanse?

Senterpartiets vedtekter er tydelige på kjønnsbalanse i både tillitsvalg og nominasjoner. Senterpartiet var det eneste partiet som hadde flere kvinner enn menn på førsteplass: 10 kvinner og 9 menn. Her skilte Senterpartiet seg ut i nominasjonsprosessen, ved å nominere 52% kvinner. Partiet ble også valgets vinner med en fremgang på 4,8 prosentpoeng, og er det eneste partiet på Stortinget med flere kvinner enn menn; 10 kvinner og 9 menn fikk plass i Senterpartiets stortingsgruppe. – *Vi har vært bevisst på å ha en god blanding av menn og kvinner på førstekandidatplass. Også når det gjelder alder og geografi, har vi fått en god kombinasjon*, sier Marit Arnstad [til NRK 15.09.2017](#)

Leder i Senterkvinnene, Beate Marie Dahl Eide uttaler etter valget at partiet over tid har hatt mange profilerte kvinnelige politikere, og at det er brukt tid på å bygge nettverk rundt kvinnelige politikere i partiet. Dessuten mener hun at Senterpartiet har en politikk som appellerer til kvinner. ([Aftenposten 15.09.17](#))

Til kommunevalget i 2015 hadde Senterpartiet litt i overkant av 40% kvinner på listene. Listene besto av 4921 menn, og 3334 kvinner. ([Tall fra SSB](#)) Valget ga Senterpartiet 1773 kommunestyrerepresentanter, 1064 menn og 709 kvinner, noe som er omtrent akkurat en 60/40 representasjon. Fordelingen blant Senterpartiets ordførere er ikke like god.

Fra Senterpartiets ordførerkonferanse i april 2017.

Foto: Senterpartiet

Av de 105 ordførerne som er medlem av Senterpartiet er under en fjerdedel kvinner. Det er noen flere kvinnelige varaordførere enn ordførere, så her er kjønnsbalansen noe bedre. Når det gjelder *alle politiske partier* i Norge, økte antall kvinnelige ordførere med 6 prosentpoeng fra 2011 til 2015. Det er i dag 120 kommuner som har kvinnelig ordfører, noe som utgjør 28% av alle ordførere. Her er det med andre ord et stykke igjen for å oppnå kjønnsbalanse. Det står litt bedre til når det gjelder antall kvinnelige varaordførere, da andelen 43% når vi ser på alle partier etter valget i 2015.

Senterpartiet sier følgende om kjønnsbalanse i sine vedtekter:

§ 4. Medlemmenes rettigheter og plikter

- A. Til tillitsverv i partiorganisasjonen kan bare velges medlemmer. Som partiets representanter i offentlige verv bør bare velges medlemmer. Ved alle valg og nominasjoner skal begge kjønn være representert med minst 40 prosent.

§ 6. Lokallaget

- A. Alle medlemmer i en kommune danner Senterpartiets lokallag, som ledes av et styre som er sammensatt slik: Leder, nestleder, studieleder, kasserer og minst ett styremedlem, lederen for Senterpartiets gruppe i kommunestyret og lederen eller vararepresentant i Senterungdommens lokallag. Hvor Senterungdommen ikke har lokallag, må det i styret velges representant for ungdommen. Begge kjønn skal være representert med minst 40 prosent. Lokallagsleder er lokallagets rettslige representant og underskriver på vegne av lokallaget i alle tilfeller der denne myndighet ikke er overdratt til andre.

§ 12. Sentralstyret

- A. 1. Partiets leder, nestledere og seks medlemmer valgt av landsmøtet, samt leder i Senterungdommen og Senterkvinnene og Senterpartiets Studieforbund, danner Senterpartiets sentralstyre. Av ni landsmøtevalgte representanter skal det minst være fire av hvert kjønn. Hvis den parlamentariske leder ikke fra før er medlem av sentralstyret, tiltrer vedkommende sentralstyret som vanlig medlem for sin periode som gruppeleder.

§ 7. Fylkesorganisasjonen

- A. Alle lokallag i fylket danner Senterpartiets fylkesorganisasjon som ledes av et styre som består av: Leder, 2 nestledere, fylkesstudieleder og minst 2 - to - styremedlemmer valgt av fylkesorganisasjonens høyeste myndighet, årsmøtet, og lederen i Senterpartiets gruppe i fylkestinget, én stortingsrepresentant, og eventuell sametingsrepresentant med tilhørighet i fylket.

I fylker der Senterpartiet har flere representanter i Sametinget, velger gruppen én representant til fylkesstyret. Lederen eller vararepresentant i Senterkvinnenes og Senterungdommens fylkesstyrer, er medlem av fylkesstyret i partiet.

Begge kjønn skal være representert med minst 40 prosent.

Se også retningslinjene for nominasjon til kommunevalg, fylkestingsvalg og stortingsvalg, som også pålegger kjønnsbalanse ved nominasjoner:

<https://www.senterpartiet.no/Om%20SP/vedtekter-og-retningslinjer>

Stortingsgruppa 2017 -2021. Foto: Senterpartiet

Spørsmål til diskusjon

1. Hvorfor tror dere at økningen i kvinnelig deltakelse i folkevalgte organer har stagnert?
2. Tror dere at 50/50 fordeling av kjønn på valglister, i styrer og øvrig representasjon er oppnåelig? Begrunn svaret.
3. Hvordan syns dere de ulike delene av partiet jobbe for å få flere kvinner inn i politikken? Har dere ideer og innspill? Hva kan gjøres konkret i lokallaget, fylkeslaget, sentralt?

Lenker og lesetips

«Norge svikter likestillingen. Vi har ikke gjort det vi har lovt: å sikre kjønnsbalanse i landets styrende organer» Torild Skar, [kronikk publisert i Dagsavisen rett etter valget.](#)

«Hos alle partiene, bortsett fra Senterpartiet, domineres listene til høstens stortingsvalg av menn. Størst er mannsdominansen i Frp og Venstre.» [NRK 24.03.2017](#)

«I Oppland har menn flertallet i kommunestyret i 23 av 26 kommuner etter valget 2015» [\(Fylkesmannen i Oppland, 4.11.2015\)](#)

«Kvinnelig ordfører i 3 av 10 kommuner» [SSB](#)

Kapittel 2: Verving og medlemspleie i et kvinneperspektiv

Medlemmene i Senterpartiet

[Levekårsundersøkelsen 2017 \(SSB\)](#) forteller at andelen av befolkningen som er aktive medlemmer av politiske partier, har gått ned de siste 20 årene. Høyt utdannede og yrkesaktive er oftere medlem av et politisk parti enn lavt utdannede og arbeidsledige. Menn er noe oftere enn kvinner medlem av et parti, og andelen øker med alder. Blant menn på 67 år eller eldre er 14 prosent medlem av et parti, og 4 prosent er aktive medlemmer.

Til tross for en generell nedgang i antall medlemmer i politiske partier i Norge, vokser Senterpartiet og har [medlemsvekst for fjerde år på rad](#). Men også Senterpartiet har flest mannlige medlemmer. I 2017 er situasjonen slik i medlemsmassen (totalt i organisasjonen):

Menn: 65,2 %

Kvinner: 34,7 %

Det er selvfølgelig noe variasjon mellom lokallagene, men dette er det store bildet.

Mange lokallag har en utfordring når det skal velges nytt styre eller stilles liste til kommunevalg når det gjelder å få nok kvinner på listene. Når vi ser på skjevfordelingen i medlemsmassen, er det ikke så rart at man har vanskeligheter med å rekruttere kvinner.

Hvorfor skal vi sette et ekstra fokus på å rekruttere flere kvinner inn i lokallaget? Et lokallag og et lokallagsstyre skal fungere som et lag som jobber mot det samme målet. Vi skal være uenige og diskutere. De beste løsningene, både politisk og organisatorisk kommer ofte ut av en god diskusjon. Dette får vi ikke til ved å sette sammen en homogen gruppe.

Kvinner og menn er forskjellige. Vi kan si at kvinner og menn har forskjellige tankesett, og legger vekt på ulike elementer. Kvinner og menn har ofte ulike prioriteringer, men her er det selvfølgelig store variasjoner. Vi kan ikke generalisere ved å si at menn og kvinner er forskjellige på akkurat de og de punktene. Det vi bør fokusere på er at kvinner og menn, ved å være forskjellige, kompletterer hverandre.

Mange kan se på det som unødvendig og «rart» å skulle sette et ekstra fokus på å verve kvinner. Men vi bør fokusere på å få et lokallag og et lokallagsstyre med folk med ulike kvaliteter. Ved å få en mer jevnbyrdig medlemsmasse, vil vi også ha en større «pott» når vi skal finne kvinner til tillitsverv og posisjoner.

Vervearbeid og rekruttering av kvinner er en sak det må settes av tid til i lokallaget.

Foto:Pxhere

Et viktig punkt å ha med seg når vi skal rekruttere kvinner inn i tillitsverv og posisjoner, er å fokusere på kvaliteter. Ingen bør spørres fordi hun er kvinne, men fordi hun har kvaliteter som er viktige for styret. Når vi har klart å rekruttere flere medlemmer inn i lokallaget, er det viktig å tilby kurs og opplæring for å bygge opp kompetanse hos disse. Dette kan lokallaget gjøre gjennom medlemskvelder, bygderåd, kommuneråd, kurs og studeringer mm.

Senterpartiet Studieforbund har mange ulike studieopplegg gjennom

www.senterpartiskolen.no . Her ligger det mange studiehefter og annet studiemateriell med

ulike temaer til fordypning. Dette er også en god kilde til å diskutere temaer og

problemstillinger i lokallaget. I tillegg gir organisert studiearbeid en ekstra inntektskilde for lokallaget. Vi får **opplæringssttilskudd** for de studietimene vi registrerer, se

www.senterpartiskolen.no

Hvordan få med flere kvinner?

I rapporten «Kvinnerns politiske interesse og deltakelse» ([Likestillingscenteret 2013](#)) viser May Linda Magnussen og Christine Svarstad til undersøkelser som sier at kvinner er noe mindre interessert i internasjonal politikk og «generell politikk» enn menn, men like opptatt av lokal- og regional politikk. Studier fra blant annet Statistisk Sentralbyrå viser at kvinner er mer interessert i velferdspolitikken enn menn, og kvinner oftere er mer opptatt av politiske enkeltsaker. Magnussen og Svarstad viser også til at kvinner og unge mener at de må ha kunnskap før de tar på seg politisk arbeid.

Kvinner ber også sjeldnere enn menn om å få stå på en valgliste. Langt færre kvinner enn menn gjenvelges, dette gjelder bare 30 prosent av de kvinnelige kommunestyremedlemmene. Kvinner takker i mindre grad enn menn ja til en ny periode. Politisk erfaring er blant de viktigste egenskapene for å bli valgt til norske kommunestyre. Studier viser at kvinner i gjennomsnitt sitter en kommunestyreperiode, mens menn sitter litt over to kommunestyreperioder ([Utstillingsvindu for kvinner i politikken: Aars og Christensen 2012](#)) Hvis vi ønsker mer likestillingen i lokalpolitikken, hvor kvinner og menn er likt representert i kommunestyrene må kvinner både rekrutteres inn, og de må gjenvelges. Hvilke faktorer gjør noen kvinner mer interessert i politikk enn andre? I rapporten «Kvinnens politiske interesse og deltakelse» pekes det på seks faktorer, som er fordelt i kronologisk rekkefølge (faktor 1 har størst forklaringskraft, og faktor 6 minst forklaringskraft.)

1. **Alder:** Unge er mindre interessert i politikk enn eldre. De som er minst interesserte i politikk er de unge voksne under 35 år. De med størst interesse for lokalpolitikk er de mellom 65 og 75 år.
2. **Utdanning:** Kvinner med høy utdanning er mer interessert i politikk enn de med lav utdanning. Høyt utdannede personer i yrker og posisjoner som utgjør gode ståsteder å se mer overordnede samfunnsmessige problemstillinger fra. De med høy utdanning regnes også for å utgjøre de mest «refleksiv» delene av befolkningen. Disse har en større mulighet til å reflektere over problemstillinger.
3. **Deltakelse i frivillige organisasjoner:** Det er større sannsynlighet for at kvinner som deltar i slike organisasjoner er mer politisk interessert enn de som ikke gjør det. Å rekruttere kvinner inn i organisasjonsliv kan være et sted på veien til politisk interesse.
4. **Yrkesstatus:** Mennesker uten stabil tilknytning til arbeidslivet er relativt mindre interesserte i politikk enn andre.
5. **Antall barn:** desto færre hjemmeværende barn – mer interesse for politikk. I tillegg kan flere barn begrense mulighetene for å følge med i politikken (både kvinner og menn).
6. **Hvilken sektor en jobber i:** Offentlig ansatte er mer politisk interessert enn de som jobber i privat sektor.

Rapporten viser også til at de kvinnene som støtter likestilling mellom menn og kvinner er mer interesserte i politikk enn de som ikke støtter likestillingsvennlige påstander. Dette funnet er ikke signifikant for menn.

I disse faktorene finner vi ikke signifikante forskjeller mellom menn og kvinner, men dette hjelpe oss til å tenke på hvordan vi kan rekruttere kvinner til partiet. Det gjør det lettere å «velge ut» hvem vi spør om å bli medlem, eller som vi ønsker å rekruttere som tillitsvalgt og folkevalgt. Hvordan kan vi bruke disse faktorene i vårt rekrutteringsarbeid?

Det er tidligere påvist at de som er interessert i politikk og har mer kunnskap om politikk enn gjennomsnittet, har større sannsynlighet for å være politisk aktive enn andre. Derfor kan det være lurt å sette fokus på disse tingene når vi verver, dette gjelder både menn og kvinner. Men dette må ikke være begrensede for hvem vi spør - for alle kan være medlem i et politisk parti.

Hva så, når man har vervet flere kvinner til både tillitsverv og folkevalgte verv? Da er det interessant å se på det rapporten «Kvinnernes politiske interesse og deltakelse» sier om kvinners behov for kompetanse før de tar på seg politisk arbeid.

Marit Arnstad taler til Senterpartiets Landsmøte 2017. Foto: Senterpartiet

Derfor bør lokallagene ha et ekstra fokus på å bygge kompetanse hos de nye medlemmene, gi dem støtte og inkludere dem i behandlingen av politiske saker. Lokallagene kan gjerne bruke tid på å forklare og redegjøre rundt kommunestyregruppas arbeid, hvordan politiske saker kommer til behandling, hvordan vi behandler sakene i gruppa og jobber inn mot politiske partier vi samarbeider med i kommunestyret. Dette er verdifull kunnskap som ofte kan være selvforklarende for dem som har jobbet med dette i mange år, og som sitter midt i det politiske arbeidet. For utenforstående som aldri har vært med i slike prosesser kan det derimot være uklart hvordan man jobber i en kommunestyregruppe. Å gi flere denne informasjonen og inkludere dem i arbeidet kan være med på å bryte ned terskelen for å påta seg politisk arbeid. Dette styrker oss som organisasjon og som parti.

Spørsmål til diskusjon

1. Bør vi ha et spesielt fokus på å verve kvinner? Begrunn svaret.
2. Hvordan skal lokallagene jobbe for å verve flere kvinner?
3. Bør vi arrangere egne temakvelder for kvinner? Hvorfor/hvorfor ikke? Diskuter!
4. Hva tror dere er de viktigste grunnene til at kvinner ikke deltar i politikken? Hva tenker dere Senterpartiet og Senterkvinnene kan gjøre for å rekruttere flere kvinner til politiske og organisatoriske verv?

Lenker og lesetips

«Noen ordførere er født kvinner» Frøydís Sund, Rådgiver ved Likestillingscenteret
Oppland arbeiderblad 02.11.2015

<https://www.oa.no/politikk/valg2015/valg/noen-ordforere-er-fodt-kvinner/o/5-35-185417>

[Høy andel kvinnelige politikere gjør kvinner og menn mer likestilte](#) Kilden
kjønnsforskning.no 2015

[Bjarte Folkestad, Jo Saglie & Signe Bock Seggaard: Kvinner i lokalpolitikk 2015 . Rapport
Institutt for samfunnsforskning 2016:08](#)

Bjarte Folkestad, Jo Saglie & Signe Bock Seggaard:Hva fremmer en likestilt lokalpolitikk?
Tidsskrift for samfunnsforskning 1/2017

https://www.idunn.no/tfs/2017/01/hva_fremmer_en_likestilt_lokalpolitikk

May Linda Magnussen og Christine Svarstad (Agderforskning og Likestillingscenteret 2013):
Kvinner politiske interesse og deltagelse <http://senterforlikestilling.org/wp-content/uploads/2017/03/Kvinner-politiske-interesse-og-deltakelse.pdf>

Kapittel 3: Politikk, makt og likestilling

Kvinner og menn i politikken

Selv om Norge har falt litt på [likestillingsbarometeret til World Economic Forum](#), ligger vi fortsatt helt i front i likestillingsarbeidet. Vi er allikevel ikke i mål, og det er fremdeles et godt stykke igjen til det likestilte samfunnet, i [følge Statistisk Sentralbyrå sine indikatorer for likestilling \(2016\)](#). Selv om kvinner deltar i arbeidslivet i nesten like stor grad som menn, jobber kvinnene mer deltid, tjener mindre og innehar langt færre lederstillinger enn menn. Kvinner jobber langt oftere i offentlig sektor enn menn, og mange yrker er fremdeles sterkt kvinne- eller mannsdominert. Kvinner har etter hvert fått et langt høyere utdanningsnivå enn menn, men dette har så langt ikke resultert i et mindre kjønnsdelt arbeidsmarked.

Siden kvinnene for alvor gjorde inntog i politikken i 1970-årene, utgjør kvinneandelen i norske kommunestyre som tidligere nevnt 39 % i 2015. Fra 1971 har antallet kvinnelige formannskapsmedlemmer steget med 27,6% til 42,9% i 2015, og antall kvinnelige ordførere har økt fra tre ordførere i 1971, til 120 i 2015. Kvinneandelen blant landets ordførere er allikevel bare på 28%. Blant varaordførere er prosentandelen høyere, med 42,8%. Langt færre kvinner enn menn gjenvelges til kommunestyret. I 2015 utgjorde kvinnene 34% prosent av de gjenvalgte kommunestyrerepresentantene, mens menn utgjorde 66%. Vi ser at selv om kvinneandelen i politikken har økt over tid, går det svært sakte framover. Hvis vi ser nærmere på tallene fra valgene i 2011 og 2015, ser vi at veksten har avtatt og nesten stoppet opp. Fra 2011 økte kvinneandelen med 1,5% og i 2015 med kun 0,9%. Legger vi denne lave veksten til grunn for framtidige lokalvalg, vil det ta flere tiår før det er reell kjønnsbalanse i landets kommunestyre. ([Folkestad, Saglie, Bock Seegard: Kvinner i lokalpolitikk 2015 – en statusvaluering. Institutt for samfunnsforskning rapport 2016/8](#))

Kvinneandelen i kommunestyrene har altså økt med 4,9 % i løpet av fire valgperioder - 16 år. Med denne «farten» vil det ta mer enn 30 å oppnå kjønnsbalanse i kommunestyrene. Men er den skjeve sammensetning av menn og kvinner i kommunestyrene et problem? Ja, mener professor Ingrid Guldvik ved Høgskolen i Innlandet: — *Når kvinner systematisk er underrepresentert i politikken, er det et demokratisk problem. Forskning viser at kvinner og menn prioriterer forskjellig. Med lav kvinneandel risikerer vi at mange saker ikke kommer på dagsorden, sier professoren som har tatt doktorgrad i «kjønnsrettferdighet og kvotering i lokalpolitikken».* ([Kjønnsbalansen. Artikkel i Fri Fagbevegelse 21.04. 2015](#))

Maria Dyrhold Sandvik sier det slik i artikkelen [«Lokalpolitikkenes andre kjønn» publisert i Manifest Tidsskrift 27.11.2014](#): «Den låge kvinneandelen i mange kommunestyre er eit demokratisk problem. Kven som utformar politikken får konsekvensar for kva som blir politikk – og kva som blir sett på som politisk interessant og relevant. Mange av dei same kommunane som har låg kvinneandel i politikken opplever såkalla «kvinneflukt», noko som igjen får konsekvensar for fødselsstatistikken. Eit kommunestyre med eit stort fleirtal middelaldrande menn gjev neppe effektiv politikktutvikling når kommunane må finne svar på korleis dei kan tiltrekke seg unge kvinner.»

I vårt naboland Danmark har likestillingen stått stille i lokalpolitikken de siste 25 år, i følge en [artikkel i Information 21.11.2017](#): «Kun en tredjedel af de danske kommunalpolitikere er kvinder, og modsat vores nabolande er udviklingen gået i stå i Danmark. På Vestegnen, hvor flere af kommunerne er særligt mandsdominerede, er kvinderne enige: Manglen på kvinder har stor betydning for kommunalpolitik. I Brøndby er der kun én kvinde ud af 19 byrådsmedlemmer.»

Spørsmål til diskusjon

Seniorforsker Petter Bae Brandtzæg ved SINTEF gjennomførte studien «Facebook is no «great equalizer»: A big data approach to gender differences in civic engagement across countries» i 2015. Gjennom å studere stordata kom det fram at kvinner i alle aldre ser ut til å være langt mindre interessert politikk og nyhetsinformasjon på Facebook enn menn. Kvinner utgjør 30 prosent av de som er politisk interesserte, og spriket mellom menn og kvinner gjelder grovt sett både globalt og i Norge. Les mer om studien på sidene til SINTEF:

<http://www.sintef.no/siste-nytt/kvinner-er-lite-politiske-pa-facebook/>

Hva tenker dere om funnene i studien? Hvorfor ser kvinner ut til å være mindre interessert i politikk enn menn? Hva kan vi gjøre for å stimulere til at flere kvinner blir interessert, og ønsker å engasjere seg? Hva tror dere? Diskuter!

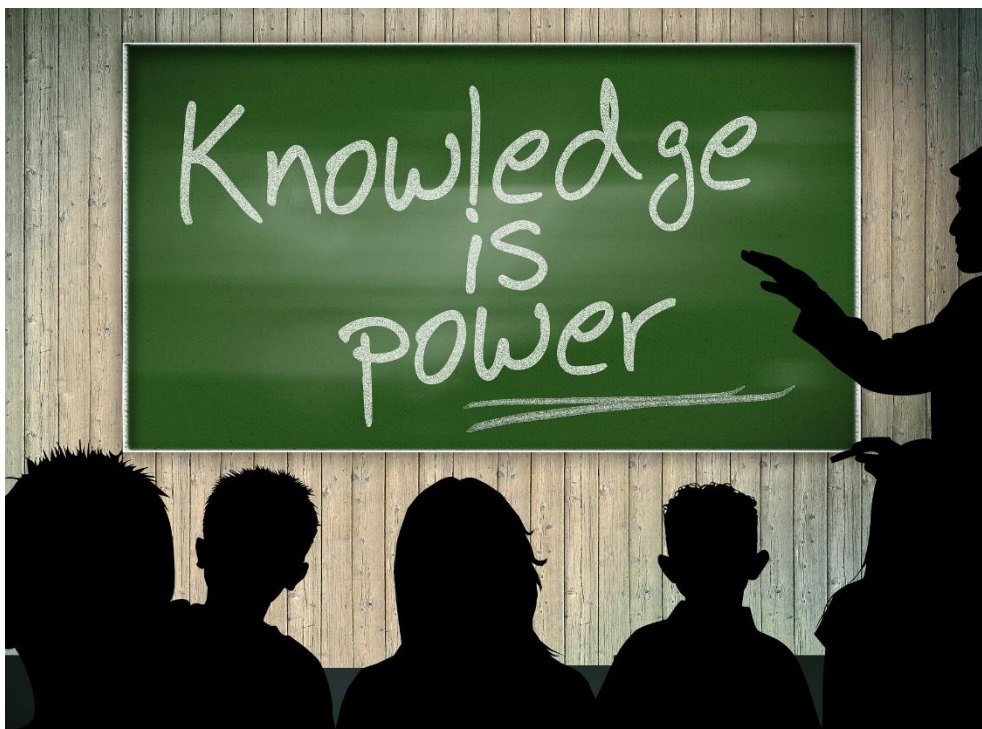

Foto: Pixaby

Makt og innflytelse i lokalpolitikken - et kvinneperspektiv

"*All makt i denne sal*" er hentet fra talen som statsminister Johan Sverdrup holdt 2.juli 1884. Da kunne regjeringen for første gang ta sete i Stortinget, etter en langvarig dragkamp mellom konge og storting. Som kjent førte denne kampen til riksrettsaken mot regjeringen Selmer, og oppnevningen av regjeringen Sverdrup bante vei for en innføring av parlamentarismen i praksis. Politikk handler om makt, og om hvordan makt utøves for å utvikle og forme samfunnet i ønsket retning.

Maktbegrepet er både positivt og negativt, og makt er av og til nødvendig. Vi utøver ulike former for makt, selv om vi kan synes det er ubehagelig å definere det vi driver med som nettopp utøvelse av makt. Av og til må vi bruke makt, for eksempel gjennom å sette grenser i barneoppdragelsen. Noen ganger kan det være nødvendig å utøve makt for hindre ulykker og skader. Av og til må samfunnet tre inn og overta ansvaret for den som ikke kan ta ansvar for seg selv, som for eksempel ved overformynderi og tvangsinnleggelse i psykiatrisk institusjon – også videre. De fleste av oss godtar at staten bruker akseptabel makt for å regulere samfunnet, for eksempel gjennom påbud, forbud, sanksjoner og straff. Uakseptabel makt i form av overgrep og vold derimot, er det svært få som tolererer. Derfor er det klare grenser for i hvilken grad staten kan utøve makt overfor borgerne.

I dagligtalen bruker vi ordet makt i litt forskjellige betydninger. Når vi snakker om "å makte noe", bruker vi ordet i betydningen å orke, klare, eller å holde ut. Definisjonsmakt, sier vi når vi vil ta eierskapet til politiske saker eller temaer vi vil ha på dagsorden – i saker hvor vi selv ønsker å definere innholdet. Vi kan snakke om overmakt og om avmakt, og vi snakker om å bemektige seg noe når noen tar seg til rette. Vi vet at det ligger stor makt i hvordan ord brukes og defineres. Makt utøves for eksempel gjennom hvordan ord og begreper pakkes inn og serveres i retoriske vendinger, slik vi kjenner det fra politikken.

Forskning som er gjennomført viser at folk som føler seg mektige er

- mer sentrert rundt egen person, og mindre interesserte i andre
- dårligere til å lytte, og dårligere til å lese andre menneskers mimikk og kroppsspråk
- dårligere til å oppfatte de negative sidene ved situasjoner
- i mindre stand til å oppfatte motstand og negative reaksjoner hos andre
- dårligere på impuls kontroll, og mer hemningsløse i sin adferd
- mindre mottagelige for påvirkninger og korrektiver
mer opptatt av hva de kan «bruke» andre mennesker til

(Kilde: «Ruset på makt», Linda Lai (2013))

Hersketeknikker

De fleste har hørt om «hersketeknikker», og mange vil forbinde dem med tidligere sosialpsykolog og professor Berit Ås. Hun beskrev fem hersketeknikker i Årbog for kvinderet (4):55-88. Hun mente at hersketeknikker i første rekke brukes av menn overfor kvinner, men teknikkene brukes også av menn overfor andre menn, og av kvinner – overfor både menn og andre kvinner. De som bevisst benytter seg av ulike hersketeknikker, er folk som er ute etter å vise at de har makt. De forsøker å gjøre motparten usikker, redd eller latterliggjort, for å vinne en diskusjon eller få gjennomslag for egne krav og meninger. Hersketeknikker handler om manipulasjon, og er et kraftig virkemiddel for å «sette ut» andre. Ved å overkjøre og nedvurdere andre mennesker svekkes også deres selvspekt og selvtillit. De fem hersketeknikkene som Ås beskrev kjenner nok mange igjen fra ulike situasjoner:

1. *Usynliggjøring*

Alle mennesker har et grunnleggende behov for å bli sett og bekreftet. Derfor er usynliggjøring en meget sterk form for hersketeknikk. Det kan handle om forbigåelse, at en blir overkjørt, ikke slipper til i debatter, ikke blir lyttet til eller tatt på alvor.

2. *Latterliggjøring*

Dette kan være nedsettende kommentarer eller karakteristikker som har til hensikt å sette ut motparten ved at han eller hun blir sint, såret eller tier stille. Dette skjer gjennom manipulasjon, og ved at en forsøker å ta fra motparten respekt. Stadige avbrytelser og kroppsspråk kan også virke latterliggjørende, ved den som snakker ikke blir tatt på alvor.

3. *Tilbakeholdelse av informasjon*

Tilbakeholdelse av informasjon skjer når noen bevisst holder unna opplysninger, og bevisst bruker dette som et maktmiddel. Eksempelet kan være at informasjon foran et møte blir tilbakeholdt for noen av deltagerne. Disse vil bli da sittende som «spørsmålstejn» dersom de andre begynner å diskutere denne informasjonen seg imellom med største selvfølgelighet.

4. *Fordømmelse uansett hva du gjør*

Dette kan være en måte å henge ut personer eller grupper på, slik at ingenting av det de prøver å gjøre blir «riktig»: «*Damn if you do, and damn if you don't.*» Dette er «dobbelstraffing» fordi det er det samme hva vi gjør og hvordan vi reagerer – fordømmelsen skjer ved at «alt» bevisst tolkes i verste mening.

5. *Påføring av skyld og skam*

Påføring av skyld og skam skjer på flere måter. Det kan være ydmykelser, ærekrenking og blottstilling, og at en får høre at en ikke er dyktig nok, eller ansvarlig nok. Påføring av skyld og skam får en til å føle seg «dum», «liten» og «skyldig».

Det finnes flere hersketeknikker enn disse fem. [Camilla Ländin](#) har skrevet en bok om sju nye hersketeknikker. Ländin mener man være oppmerksom på hersketeknikker, og avsløre dem på en konstruktiv måte. Det gjelder å ikke bli provosert, men heller si fra tydelig og på en saklig måte dersom en blir utsatt for slike teknikker.

Spørsmål til diskusjon

- Hva ligger i begrepet makt? Hva er positivt, og hva er negativt med makt?
- Hvordan ser dere på bruk av hersketeknikker i et kjønnsperspektiv? Hvor «vanlig» er det at menn benytter slike teknikker overfor kvinner i politikken? Hva gjør vi når noen bruker disse teknikkene, og hvordan kan vi avsløre dem? Hva kan vi gjøre når noen blir utsatt for slike teknikker?

Virker «mainstreamingen» i likestillingspolitikken mot sin hensikt?

Norge skårer høyt på likestilling i internasjonale sammenhenger fordi så godt som halve arbeidsstokken er kvinner, skriver forskerne Mari Teigen og Helga Eggebø i debattartikkelen «*I politikken har klima samme vikeplikt som likestilling*» ([Kilden, kjønnsforskning.no 21.12.2017](#)) Teigen og Eggebø peker samtidig er det norske arbeidsmarkedet fremdeles er svært kjønnsdelt, og at kvinner i snitt bare 88% av det menn tjener pr time vi arbeider. Til tross for at kvinner i dag innehar de mektigste ministerpostene i regjeringen, er 3 av 4 av landets samlede makteliten fremdeles menn. Jenter gjør det gjennomsnittlig bedre enn gutter på skolen, og utgjør et flertall av studentene i høyere utdanning, men menn har fremdeles både høyere status og lønn i arbeidslivet. Selv om menn i økende grad tar omsorg for egne barn, er det fremdeles mødre som både tar ut mesteparten av foreldrepermisjonen og tar ansvar for hus og hjem i tillegg til å være i jobb.

Trakassering, vold og overgrep er omfattende og alvorlige problemer, som i særlig grad rammer kvinner. Til tross for all verdens gode intensjoner går utviklingen sakte når det gjelder rettsikkerhet på dette området.

Det grunn til å undre seg over hvorfor det er slik, og hvorfor likestillingen går sakte i «verdens mest likestilte land». Men fakta viser at det fremdeles er mye arbeid igjen før reell likestilling er oppnådd, også i vårt land. Som vi har sett gjennom statistikken for kvinners deltagelse i lokalpolitikken, vil det med dagens hastighet fremdeles ta flere tiår å få en reell kjønnsbalanse her.

Dagens hovedstrategi for likestillingspolitikken er «mainstreaming». Dette vil si at likestilling skal integreres i all politikkutvikling, på alle områder og i alle ledd av alle virksomheter. Alle er et ansvar her, så vel offentlige myndigheter som arbeidsgivere og arbeidslivsorganisasjonene. Disse aktørene har et lovpålagt ansvar å jobbe aktivt for likestilling på sine ansvarsområder. Problemet med denne tankegangen, er at problemer og utfordringer i likestillingspolitikken skjules og blir usynlige. Dette er skummelt, for problemene og utfordringene er der like fullt selv om de ikke får fokus.

«Det er en besnærende tanke at likestillingsarbeid er noe som gjelder alle, over alt, på alle områder, til enhver tid. Men problemet er at ingen har makt, myndighet, kompetanse eller midler til å gjennomføre likestillingsarbeidet i praksis. Derfor vedvarer kjønnsdelingen i skole og arbeidsliv, lønnsforskjeller, mannsdominans og trakassering. Tanken bak «mainstreaming» er god, men denne strategien har i praksis vist seg å ikke fungere: Når likestilling blir alles jobb, er det ingens ansvar», skriver Teigen og Eggebø i artikkelen det er vist til innledningsvis. Og da går det kanskje som i historien om Alle, Noen, Ingen og Enhver.

Det var et viktig arbeide som skulle gjøres og ALLE var sikker på at NOEN skulle gjøre det.

ENHVER kunne ha gjort det, men INGEN gjorde det.

NOEN ble sint på grunn av dette, for det var ALLEs jobb.

ALLE trodde ENHVER kunne gjøre det, men INGEN forsto at ALLE ikke ville gjøre det.

Det endte med at ALLE bebreidet NOEN da INGEN gjorde hva ENHVER kunne ha gjort.

Har kjønn betydning for rollen som tillitsvalgt/folkevalgt?

Den norske regjeringen har pr. januar 2018 en kjønnsbalanse på 50/50, hvor statsminister, finansminister og utenriksminister alle er kvinner. Samtidig har stortinget en sammensetning med 59% menn og 41% kvinner. Sametinget er sammensatt av 56% menn, og 44% kvinner, mens fylkestingene har en fordeling på 56/44 prosent, i menns favør. I kommunestyrene er fordelingen som vi har sett på 61 % menn, og 39% kvinner.

Færre enn en av tre norske kommuner har en kvinne som ordfører. «En skam for det politiske Norge og en utfordring for demokratiet. Det er likestillingsombud Sunniva Ørstaviks klare dom over at vi også etter årets valg får skuffende få kvinner i ordførerposisjon», skriver [Kommunal Rapport 15.10.2015](#).

Kvinnene utgjør halvparten av Norges befolkning, men er jevnt over dårligere representert enn menn i folkevalgte organer. Kjønnbalansen i politikken burde vært langt bedre enn den er i dag; rett og slett fordi politikk i like stor grad angår både kvinner og menn.

*Fra møte i Senterkvinnene tidlig på 1960-tallet.
Foto: Senterpartiet*

Kjønn har betydning i politikken, noe blant svensk forskning har vist ([Wängnerud, Lena and Anders Sundell, 2012](#)) Flere kvinnelige politikere har gitt mindre lønnsforskjeller, likere fordeling foreldrepermisjon og flere heltidsarbeidende kvinner i offentlig sektor. I Norge skjedde utbyggingen av kommunale barnehager både tidligere og raskere i kommuner med høy andel kvinnelige politikere sammenlignet med andre kommuner. ([Kjønnforskning.no 2015](#)) Ideelt sett skal ikke kjønn ha betydning i et likestilt samfunnet, men som vi ser er det fremdeles en vei å gå før norsk samfunnsliv og politikk er likestilt. Betyr denne kjønnsbalansen noe for rollen som folkevalgt? Hva tror dere?

Det har på mange måter blitt tøffere både i samfunnet, og i politikken. Dette ser vi blant annet gjennom hetsing i sosiale medier, og i mediernes kommentarfelter. Kvinner og jenter er spesielt utsatt: - Vi ser en økende tendens til at jenter og kvinner blir utsatt for trakassering og overgrep på digitale arenaer, sier likestillings- og diskrimineringsombud Hanne Bjurstrøm til NTB. Tirsdag publiserte ombudet en rapport til FN om hvordan Norge etterlever sine forpliktelser etter kvinnekonvensjonen (CEDAW).

Ifølge rapporten har fremveksten av sosiale og digitale medier ført til nye arenaer for å utøve trakassering av og overgrep mot kvinner. Ombudet mener regjeringen mangler «en effektiv tilnærming for å forebygge hatytringer og digital vold mot jenter og kvinner.»

- Vi er usikre på om det eksisterer et tilstrekkelig juridisk vern. Vi er opptatt av at jussen på området blir gjennomgått. Det er mangel på både kunnskap og ressurser på feltet, sier Hanne Bjurstrøm. [\(Kilde: Kampanje.com\)](http://Kilde: Kampanje.com)

Offentlige personer som for eksempel politikere er utsatt for hets, sjikane og direkte trusler. Dette har også økt i takt med utbredelse og bruk av sosiale medier: «Så mange som 82 prosent av statsrådene og stortingsrepresentantene oppgir at de har opplevd minst én form for uønsket atferd, trusler eller har mottatt hatmeldinger, viser en ny rapport fra Politihøgskolen. 4 prosent oppgir at de har vært utsatt for alvorlige hendelser. Det handler om angrep, forsøk på angrep, trusler om å angripe politikeren eller nærstående personer eller skadeverk på eiendom eller personlige eiendeler», skriver Dagsavisen 18.01.2018.

Over 30 prosent av ordførerne og en betydelig andel av lokalpolitikere har opplevd uakseptabel oppførsel som trusler og trakassering i denne valgperioden, viser en fersk undersøkelse fra Kommunal Rapport Så mange som en av ti kvinnelige kommunestyrerepresentanter sier at de har opplevd seksuell trakassering de siste tre årene. Trusler, sjikane, hets og seksuell trakassering handler om makt og maktmisbruk. Denne makten utøves som oftest av menn overfor kvinner, selv om kvinner også sjikanerer og truer – og menn bruker de samme teknikkene overfor andre menn. Allikevel er det fremdeles kvinnene som blir mest utsatt for kjønnsbasert maktbruk – og maktmisbruk. #MeToo-kampanjen høsten og førjulsvinteren 2017 viser dessverre hvor utbredt kjønnsbasert maktmisbruk er. Avsløringene om menns maktbruk mot kvinner har kommet fram i bransje etter bransje, i arbeidsliv, politikk, arbeidsliv og næringsliv.

«#Metoo dreier seg om mer enn sex. I arbeidslivet og politikken blir grensene for uakseptabel maktbruk flyttet og kravene til anstendighet skjerpet.», skriver politisk kommentator Aslak Bonde i denne kronikken i Kommunal Rapport, 19.01.2018: <https://kommunal-rapport.no/meninger/kronikk/2018/01/nye-tider-maktpersoner>

Senterpartiets etiske retningslinjer

Høsten 2017 utløste #Metoo-kampanjen et skred av varslingssaker innen arbeidsliv, kulturliv og i organisasjoner. Det har dessverre kommet fram triste eksempler både på seksuell trakassering, overgrep og annen grenseoverskridende seksuell adferd innen de fleste politiske partier i Norge. Senterpartiet har egne etiske retningslinjer, men ledelsen i partiet så at det var behov for revidering. Reviderte retningslinjer skal derfor vedtas av Sp sitt landsstyre i april 2018.

Allmenngyldige etiske verdier og normer som åpenhet, sannferdighet, ærlighet, pålitelighet, lojalitet, og at man skal behandle andre slik man selv ønsker å bli behandlet, ligger til grunn for vårt arbeid. Politisk arbeid er basert på gjensidig tillit mellom velger og folkevalgte.

Partiets representanter skal opptre slik at det aldri kan være tvil om at de både som tillitsvalgte, folkevalgte og ansatte etterstreber å leve opp til, og praktiserer, en høy etisk standard og utføre sine oppgaver med høy grad av integritet. [Innledning, Senterpartiets etiske retningslinjer.](#)

Senterpartiet aksepterer ingen form for trakassering, diskriminering eller annen utilbørlig adferd overfor personer du forholder deg til. I Senterpartiet er det nulltoleranse for adferd som oppleves seksualisert krenkende og som ikke respekterer en annens integritet fysisk, følelsesmessig eller mentalt. Tillitsvalgte som blir kontaktet om uønsket seksuell oppmerksomhet må ta alle slike henvendelser alvorlig med nødvendig oppfølging i forhold til alle parter. Det er viktig alle organisasjonsledd i Senterpartiet, tillitsvalgte og folkevalgte er bevisste på sitt ansvar som medlemmer av – og ikke minst: representanter for partiet. De etiske retningslinjene drar opp klare grenser for hva som er akseptabel adferd. Retningslinjene omhandler også lederansvar, personlig ansvar, interessekonflikter og forhold som gaver, lobbyvirksomhet og adferd i sosiale medier. Brudd på de etiske retningslinjene kan få følger for medlemskap. [Senterpartiets etiske retningslinjer kan hentes her.](#)

Spørsmål til diskusjon

- Kan «mainstreaming» i likestillingspolitikken være en av årsakene til at likestillingsarbeidet i mange tilfeller går saktere enn tidligere? Tror dere at mainstreaming kan bidra til at viktige likestillingspolitiske saker blir satt til side, eller skjult? Hva er bra med mainstreaming? Finn gjerne eksempler.
- Hvordan avslører vi maktmisbruk, trakassering og lignende adferd – og hva kan vi gjøre hvis vi oppdager at noen blir utsatt for dette?
- Hvordan kan vi jobbe forebyggende, når det gjelder tiltak mot maktmisbruk og at noen blir utsatt for trakassering, trusler eller seksuelt krenkende adferd?
- Hvorfor er kvinner i politikken mer utsatt enn menn? Kan dette virke inn på kvinners lyst og motivasjon til å delta aktivt i politikken? Hva tror dere?

Lenker og lesetips

Slik står det til med likestillinga i Noreg (Framtida.no): <https://framtida.no/2017/06/22/slik-star-det-til-med-likestillinga-i-noreg>

[Ragnhild Sofie Selstøe \(Framtida.no 29.09.17\): Kvifor har menn meir makt enn kvinner?](#)

Arbeidsmiljøsenderet: <https://www.arbeidsmiljo.no/berit-as-fem-hersketeknikker/>

10 hersketeknikker du skal vokte deg mot (Ledernett): <http://ledernett.no/10-hersketeknikker-du-b%C3%B8r-vokte-deg-mot>

["Slik slår du tilbake mot hersketeknikkene" \(Elise Rønnevig Andersen, Aftenposten 20.12.17\)](#)

Kjønn og makt – video: <https://www.youtube.com/watch?v=OlUGgfFisuQ> Sigrid Sollund (2017): [Hersketeknikker - nyttige og nådeløse](#)

Høy andel kvinnelige politikere gir mer likestilling:

<http://kjonnsforskning.no/nb/2015/09/hoy-andel-kvinnelige-politikere-gjor-kvinner-og-menn-mer-likestilte>

[Jon Risdal og Hilde Sandvik \(2012\): Hersketeknikk: en slags håndbok](#)

[Elaine Eksvård \(2012\): Slå tilbake! Selvforsvar mot hersketeknikker](#)

Trude Langvasbråten (2009): Kjønn og makt i norsk politikk

Norden iLibrary: <http://dx.doi.org/10.6027/9789289332248-8-sv>

Kapittel 5: Tillegg

Senterkvinnenes politiske plattform fikk en grundig «oppussing» i 2014. Plattformen er et selvstendig dokument, og skal styrke og være utfyllende for den delen av Senterpartiets prinsipp- og handlingsprogram som spesielt dreier seg om kvinners liv.

Under følger et ekstrakt av plattformens innhold, og overordnede mål for Senterkvinnenes arbeid. Plattformen i sin helhet kan hentes her som PDF-fil: [Senterkvinnenes politiske plattform](#)

Senterkvinnene har som overordnet mål full likeverdighet mellom mennesker, og mener at helse- og velferdstilbudet, kvalitet i skolen og mulighet til utdanning og arbeid og kultur er viktige elementer som avgjør hvor folk bosetter seg. De som vil skape sin egen arbeidsplass skal få råd og etablererveiledning og det skal være muligheter for etableringsstøtte. Norge trenger flere kvinner som starter egen bedrift.

Alle skal ha mulighet til å etablere familie, delta i arbeids- og næringsliv, og ha innflytelse på samfunns- og demokratiutviklingen. Enkeltgrupper i samfunnet opplever utfordringer basert på hvem de er. Senterkvinnene vil ta tak i disse utfordringene.

For kvinner kan integrering i det norske samfunnet være vanskeligere enn for menn. Mange kommer fra kulturer der kvinner forventes å arbeide i hjemmet. Det er først og fremst gjennom aktivitet utenfor hjemmet at kvinner kan lære om det norske samfunnet. For mange kvinner viser det seg også å være vanskelig å få arbeid til tross for aktiv arbeidssøking.

Senterkvinnene mener at samfunnet skal legge til rette for at den enkelte får utnyttet sitt potensiale. På ulike stadier i livet har man ulike behov for tilrettelegging. En god familierpolitikk er viktig for å sikre trygge oppvekstvilkår for barn, og et godt grunnlag for å bli foreldre. Vi vil styrke familierpolitikken, og gi foreldre tid og rom til å være foreldre. Familierpolitikk og likestillingspolitikk påvirker hverandre. Senterkvinnene vil sikre en sunn balanse mellom målsetninger på begge områdene. Det skal være mulig å velge omsorg for barn eller pårørende uten å miste viktige rettigheter som er knyttet til arbeidslivet.

Målet med Senterkvinnenes familierpolitikk er å gi barnefamilieene en enklere hverdag. Arbeidslinja er viktig, men det er også viktig at det fødes barn. At kvinner får barn senere i livet er en trend som det synes vanskelig å snu. Senterkvinnene ønsker å se nærmere på ordningen med foreldrepermisjon, som i dag fører til at det lønner seg å vente med å få barn. Det må vurderes andre virkemidler i tillegg til økning av engangstønaden for å utjevne denne forskjellen.

Barnevern/helsestasjon skal være et lavterskeltilbud der foreldre kan henvende seg få hjelp og råd. Omsorg for og oppdragelse av barn er i utgangspunktet foreldrenes ansvar. Foreldre og barn kan likevel ha behov for hjelp av barnevernet i kortere eller lengre perioder. Det er viktig at samfunnet bidrar til å sikre de barna som trenger det en mer stabil og forutsigbar omsorgssituasjon, og at barnets utvikling blir ivaretatt raskere enn i dag.

Flere og flere av befolkningen lever alene. Disse må betale samme avgifter som en familie med to inntekter. En som bor alene har, ifølge SSB 50.000 kr mer i boustgifter enn den som bor i familie. Kvinner er overrepresentert i gruppen av de som bor alene, spesielt i tettbygde strøk. Aleneboende kvinner er også overrepresentert i fattigdomsstatistikken.

Arbeidsinnvandring og flukt fra fattigdom og krig fører mange familier til Norge. I framtida vil sannsynligvis Norge også måtte ta imot mange klimaflyktninger.

I Norge har vi en kultur der foreldrene er sterkt involvert i barnas skolegang. Det er viktig at vi legger til rette slik at også de som er nye i landet blir inkludert i dette arbeidet. Både for å øke forståelsen for den norske skolen og samfunnet, men også fordi foreldres engasjement er viktig for barnas skolerresultater.

Senterkvinnene mener at vi må legge til rette for at barn og unge er fysisk aktive. Trygge veier der barn kan gå eller sykle til skole og aktiviteter i tillegg til fysisk aktivitet i skoletiden er viktig.

Fysiske og psykiske overgrep er et hinder på veien mot målene om likestilling, utvikling og fred. Vold mot kvinner både krenker, svekker og opphever kvinners mulighet til å bruke sine menneskerettigheter og fundamentale friheter. Barn som er utsatt for eller vitne til vold er spesielt utsatt og må få kvalifisert hjelp.

Bekjempelse av trafficking må først og fremst skje ved hjelp av internasjonalt samarbeid, men om jentene/kvinnene har kommet til Norge skal de ha krav på hjelp og støtte for å komme ut av det.

Forebyggende arbeid er den beste måten å møte utfordringene innen helse- og sosialsektoren. Velferd er en del av det forebyggende arbeidet. Det er et offentlig ansvar å gi alle et likeverdig tilbud av helsetjenester uavhengig av diagnose, bosted eller personlig økonomi og kjønn. Nærhet til helsetilbud på alle nivå er viktig.

Senterkvinnene ønsker en desentralisert sykehusstruktur med lokalsykehus som en fullverdig del av spesialisthelsetjenesten. Det må sikres nærhet til behandlingstilbud med akuttfunksjoner og fødetilbud.

For Senterkvinnene er det viktigste at tilbudet gis der folk bor og er tilpasset den enkeltes behov. Ingen skal hente ut privat utbytte av å tilby slike tjenester.

Konkurransesetting har en tendens til å virke sentraliserende på tilbudet. Men ideelle tilbydere kan være et godt supplement innen f.eks. rusomsorg.

Seksuell og reprodutiv helse og rettigheter (SRHR) handler blant annet om å kunne bestemme om og når man vil ha barn, om å ha informasjon og tilgang på sikker, moderne og billig prevensjon, om rett til abort og om rett og mulighet til å praktisere sin legning uten straffeforfølgelse eller fordømmelse.

For Senterkvinnene er det viktig å se oppfølgingen av den gravide, det nyfødte barnet og den nyblitte familien i sammenheng. Skjæringspunktet mellom det som er teknisk mulig og det som er etisk forsvarlig er utfordrende. Mange dilemmaer oppstår i forbindelse med at familien får barn. Senterkvinnene ønsker ikke et "sorteringssamfunn", samtidig ser vi at familier blir satt overfor svært vanskelige valg når de får vite at barnet de venter kan ha alvorlige skader.

Senterkvinnene er opptatt av hvordan Staten møter enkeltmennesket. Det å redusere unødig byråkrati, forenkle offentlig språkbruk og skjemaer og sørge for at enkeltpersoner blir sett og møtt på en god måte i kontakten med det offentlige er viktig. De fleste mennesker kommer i kontakt med NAV-systemet i løpet av livet.

Mange mener at likestillingen i Norge har kommet så langt at det ikke er behov for spesielt fokus på utfordringer basert på kjønn. Forskning viser at dette ikke stemmer. Fremdeles får gutter mer oppmerksomhet enn jenter i barnehager. Fremdeles har vi et sterkt kjønnsdelt arbeidsliv. Senterkvinnene mener at det må målrettet arbeid til for å endre dette.

Kvinner tjener 15 % mindre enn menn – forskjellen har vært stabil de siste 20 årene. Reell likestilling krever et arbeidsmarked på kvinners vilkår. Lik lønn for arbeid av lik verdi har lenge vært et grunnleggende prinsipp, og det må snarest gjennomføres i praksis. Kvinner som blir utsatt for mobbing og uønsket seksuell trakassering i arbeidslivet på grunn av sitt kjønn, må ha bedre sikkerhetsnett.

Barnehagen skal i samarbeid med hjemmet ivareta barnets behov for omsorg og lek. Barnehagen som pedagogisk virksomhet har sin egenart og sine tradisjoner som må ivaretas. Anerkjennelse av barndommens egenverdi står sentralt i denne tradisjonen. De siste årene har antallet 1-åringer i barnehagen økt kraftig. Dette stiller store krav til barnehagen, da behovene til 1-åringen og skolestarteren er svært ulike. Senterkvinnene mener det er viktig med økt fokus og mer forskning på hva som er en god barnehage for de minste barna.

Den norske fellesskolen er et viktig grunnlag for et godt samfunn, der barn og unge lærer, leker og mestrer sammen uavhengig av kulturell, språklig eller økonomisk bakgrunn. Utdanning er viktig, og det gjelder også det barna lærer utenfor undervisningssituasjonen på skolen. En god SFO skal i samarbeid med frivilligheten være et supplement til skolens undervisningstilbud.

Senterkvinnene er skeptisk til innføring av en heldagsskole som fratår familiene mulighet til å bruke tid sammen og som gir store utfordringer til frivilligheten rettet mot barn og unge. Tidlig innsats er viktig for å gi alle elever opplevelse av mestring. Samtidig mener Senterkvinnene at fleksibilitet i utdanningsløpet er viktig. 17-åringer som har droppet ut av skolen, og som er i arbeid, er fremdeles i arbeid som 24-åringer. Fokus må derfor være å gjøre utdanningsløpet mer fleksibelt heller enn å sørge for at alle skal gjennomføre utdanningen på normert tid.

Skolelokale fungerer ofte som en møteplass i et lokalsamfunn. Ved omstrukturering av skolekretser bør også viktigheten av gode og trygge lokalsamfunn vektlegges. Det samme gjelder konsekvenser for elevenes arbeidsdag med u hensiktsmessig lang reisetid.

I dagens samfunn er evnen til omstilling viktig for alle i yrkeslivet. Spesielt for kvinner kan det være utfordrende å skaffe seg relevant utdanning og arbeid, samtidig som man skal kunne bo over hele landet. Deltidsstudier og fjernundervisning er viktige bidrag for å løse denne utfordringen.

Senterkvinnene vil ha en matpolitikk som sikrer matsuverenitet - også i Norge. Frihandel og nedbygging av grensekontroll fører til økt risiko for import av sykdom samt mer bruk av antibiotika og plantevernmidler. I EU har frihandel og ensretting forrang, og krever bare kvalifisert flertall i Rådet. Der dette strider mot nasjonale ønsker om unntak, for eksempel på grunn av strengere miljøkrav, vil slike vedtak måtte være enstemmige. Krav om strengere regler tolkes som en handelshindring. Senterkvinnene ønsker ikke industrialisert matproduksjon, som har som mål å produsere mest mulig mat til lavest pris, og tar lite hensyn til dyrevelferd og stress og fysiske smerter for dyrene.

Senterkvinnene erkjenner at globale miljøproblemer er en følge av menneskeskapte klimaendringer. Det skal arbeides for å minske den totale energibruken, og energikildene skal være i størst mulig grad av fornybar energi. Økt skogvolum øker karbonbindingen. Senterkvinnene mener derfor at aktivt skogbruk er et viktig klimatiltak. Vi må derfor vise politisk vilje og bidra til en kursendring raskt. Senterkvinnene ønsker at Norge skal spille en aktiv rolle for å sikre kvinner rettigheter og velferd i en stadig mer globalisert verden

Grønn feminisme tar utgangspunkt i at kjønnene skal være sosialt, politisk og økonomisk likestilte. Aktive mennesker tar del i og tar ansvar for utviklingen av sitt eget lokalsamfunn. Miljøbevisste mennesker setter økologi og bærekraft høyt og tenker langsiktig.

En bredere kvinnerolle handler om at det skal legges til rette for at jenter og kvinner kan ta valg uavhengig av de forventninger som har blitt knyttet til det å være feminin og kvinne. Jenter og kvinner skal oppfordres til å gjøre sine valg med bakgrunn i egne styrker og evner og ikke med bakgrunn i samfunnets forventninger til deres rolle.

Likestilling handler om balansen mellom rettigheter og plikter. Senterkvinnene har likestilling i utvidet forstand som et mål for å sikre alleinnflytelse på samfunnsutviklingen, uavhengig av kjønn, kjønnsidentitet, religion, seksuell legning, kulturell og språklig bakgrunn. Senterkvinnene mener at økt likestilling vil bidra til å styrke og utvide kvinnerollen.

Likestilling i familiepolitikken må ikke skje ved en svekkelse av kvinnerollen, morsrollen og kvinners rettigheter. Likestilling betyr ikke at vi skal bli mer like, men at kvinner og menn er like mye verdt og at vi har like muligheter. Det handler om at tradisjonelle kvinneyrker og kvinneroller anerkjennes som like viktige og verdifulle for samfunnet som det som tradisjonelt har vært mannsdominert.

Senterkvinnene mener det er en viktig oppgave å synliggjøre kvinnelige forbilder, også i media. Positive eksempler, forskning og en aktiv politikk er viktige forutsetninger for å oppnå likestilling. En stor del av likestillingen vil skje gjennom holdningsendringer og gode forbilder, og kan ikke vedtas. Senterkvinnene mener storsamfunnet, frivillige organisasjoner, barnehager, skoler og arbeidsplasser spiller en viktig rolle for å styrke bevissthet rundt likestilling og bedre holdninger. Det offentlige må aktivt bidra til å fjerne de hindringer og begrensinger som måtte være for å oppnå mer likestilling i samfunnet.

Her finner du Senterkvinnenes politiske plattform: <https://www.senterpartiet.no/senterkvinnene/politisk-plattform-2014-2018>

10 punkter om å være folkevalgt i Senterpartiet

1. Programmet – lov eller veileder?

Partiprogrammet er kontrakten mellom velgerne og de folkevalgte, og dette forplikter. Programmet er også bindemiddelet mellom medlem, styret, gruppa og den enkelte folkevalgte. Det er programmet som gir partiet identitet, og som viser forskjellene partiene imellom. Hver og en har dessuten en moralsk forpliktelse til å følge programmet, både av hensyn til medlemmene og velgerne.

2. Forankret i lokal virkelighet og sentral partiideologi

Senterpartiets verdisyn gjør det sjelden til noen motsetning å kombinere lokale interesser med hensynet til partiets idégrunnlag. Noen konflikter kan det likevel bli. Jordvern, bo- og driveplikt i landbruket er typiske eksempler, fordi Senterpartiet fremmer en restriktiv politikk i slike spørsmål. I praksis vil det fra tid til annen kunne oppstå ønske om å fravike partilinjen for å ivareta personlige hensyn i lokalpolitikken. Senterpartiets verdisyn og politiske tradisjon har plass for lokale variasjoner i valg av politiske løsninger.

3. Uenighet

Ulike oppfatninger er en styrke i prosessen mot å finne den beste løsningen. Uenighet i form av låste posisjoner og strid internt i gruppa er alt annet enn konstruktiv. Lag gjerne noen spilleregler som dere kan enes om, er det lettere å gå inn i konfliktsakene når de kommer. Det vil være godt «forebyggende arbeid» om uenighet varsles i gruppemøte/kommunerådsmøte og aldri kommer som en overraskelse i kommunestyret. Vis romslighet, men i store saker hvor et splittet Senterparti blir avgjørende for saker av stor betydning for partiet og/eller kommunen, kan det bli nødvendig å gjøre vedtak som binder gruppa.

4. Ombudsrollen

Som folkevalgt i Senterpartiet skal vi være ombud for kommunens innbyggere. Hver og en av oss har et personlig ansvar for kontakt med velgerne, og for å fremme deres saker innenfor rammen av partiprogrammet vårt. Gruppa og lokallagsstyret har et overordnet ansvar for utadrettet informasjon, men ombudsrollen må hver og en av oss ta ansvaret for. Ombudsrollen ivaretar vi gjennom å gjøre oss tilgjengelige. Vi trenger ikke å svare på alt fra alle til enhver tid, men vi må føle ansvar for å ta imot spørsmål og innspill på saker som er viktige for den enkelte.

5. Arbeidsgiveransvaret

Som folkevalgt følger det også med et arbeidsgiveransvar, som vi skal være oss bevisst. Kommunens arbeidsgiverpolitikk vil være et av de viktigste styringsverktøyene for folkevalgte. Samtidig kan det oppleves utfordrende å være både arbeidsgiver og ombud, samtidig som vi skal bidra til politiske endringer i kommunen. KS har laget et hefte om folkevalgtes arbeidsgiveransvar, som gjerne kan leses: [Folkevalgtes arbeidsgiveransvar](#)

6. Medlemskontakt

Det er gruppas og styrets ansvar som fellesskap at kontakten mellom kommunestyregruppa og medlemmene er god. Derfor har kommunestyregruppa plikt til å stille seg til disposisjon. I Senterpartiet skal medlemmene og organisasjonsapparatet utgjøre et arbeidsfellesskap som er sentralt både for utvikling av politikk, og for løsning av de utfordringer som kommer opp i løpet av valgperioden. Det skal kalles inn til kommunerådsmøter, og disse må fungere. Møtene er et kontaktpunkt mellom partigruppe, styre og medlemmer. Dessuten er slike møter vedtektsfestet, og derfor skal lokallagsstyret *«medvirke til at det alltid er god kontakt og samarbeid mellom Senterpartiets representanter i kommunestyret og andre kommunale ombud, og lokallagets medlemmer og tillitsvalgte, ved at det avholdes kommunerådsmøter regelmessig»*, som det heter i [Senterpartiets vedtekter, § 5](#)

7. Kontakt med organisasjoner og interessegrupper

I valgkampen og programarbeidet er vi ofte flinke til å ta kontakt med frivillige organisasjoner, næringsorganisasjoner og ulike interessegrupper for å få deres mening. I det løpende politiske arbeid i valgperioden kan vår vilje til å lytte på andre settes på prøve. Det er i behandlingen av konkrete enkeltsaker at organisasjonene virkelig verdsetter vår vilje til å høre deres syn i saken. Organisasjonslivet skal vite at i Senterpartiet blir organisasjonene hørt og tatt på alvor, selv om vi ikke alltid klarer å tilfredsstille alle ønsker fra ulike interessegrupper.

8. Vi er Senterpartiets folkevalgte

Politisk arbeid er frivillig arbeid. Vi rekrutterer velgere på grunnlag av våre meninger, men medlemmer og tillitsvalgte rekrutterer vi i tillegg ut fra et positivt fellesskap som folk har lyst til å delta i. Vårt arbeidslag er et sosialt arbeidslag. Folk som trives sammen, klarer å løse saklig uenighet seg imellom. Vi trenger individualister også i Senterpartiet, men ikke de som først og fremst vil bruke partiet som arena for å hevde meninger som er uavklart med resten av oss.

9. Arbeidsdeling lokallagsleder og gruppeleder

Lokallagslederen skal bidra til at partiet utvikler program, og stiller kandidater til valg som forplikter seg på programmet. Etter valget innkaller lokallagsleder nyvalgt kommunestyregruppe til konstituering og drøfting av hvordan den og styret skal samarbeide. Lokallagsleder sørger for god kontakt mellom gruppa, styret og medlemmene, kaller inn til kommuneråd og griper inn hvis det oppstår sprik mellom gruppa og programmet.

Gruppelederen skal lede kommunestyregruppa slik at det er samsvar mellom programmet og de standpunkt partiet fremme, og skal sørge for en fornuftig arbeidsdeling mellom medlemmene i gruppa. Gruppeleder skal i samarbeid med lokallagslederen legge til rette for kontakten mellom gruppa og medlemmene, og har ansvar for å orientere styret ved lokallagslederen om saker som kommer til behandling og at partiets syn i viktige saker drøftes med partiet før gruppa trekker sine konklusjoner.

10. Arbeidsfellesskap og trivsel

Gruppa og styret skal fungere som et arbeidsfellesskap. Gruppeleder, eventuelt ordfører og lokallagsleder må derfor ha en felles forståelse av arbeidsdelingen. Vi skal utvikle et arbeidslag hvor alle - uavhengig av alder, kjønn og «fartstid» i parti og kommunestyre opplever at de er likeverdige deltakere. Nøkkelordet er trivsel! Det skal være hyggelig å gå på gruppemøte, og vi skal glede oss til diskusjonene i kommunerådet vårt. Selvsagt vil det være vanskelige og mindre hyggelige saker som må håndteres, og noen ganger er vi uenige. Da skal vi være saklige, vi må diskutere sak og ikke person. Og selv om det er mye alvor i politikken, trenger vi også fest og moro. Senterpartiet er et utadvendt parti, og derfor skal vi ikke opptre som en lukket klubb. I alt vi gjør skal vi derfor tenke på hvordan vi får involvert medlemmene i diskusjonene våre, og hvordan vi skal formidle sluttbudskapet til velgerne.

De 10 punktene er et utdrag fra studieheftet «Arbeidet i kommunestyregruppa». Heftet kan hentes på www.senterpartiskolen.no)

